

ЛІТЕРАТУРА

1. Ливенцев Н.Н. Международное движение капитала (Инвестиционная политика зарубежных стран). – М.: Экономист, 2005. – 368 с.
2. Солдатенко В.В. Міжнародна практика сприяння надходження ПІІ // Будівництво України. – 2006. – № 2. – С. 4–7.
3. Доклад о мировых инвестициях, 2007: Транснациональные корпорации, добывающая промышленность и развитие. – Нью-Йорк и Женева, 2007. – 68 с.
4. <http://www.zapstat.r.zp.ua>
5. Криницький Ю.І. Управління системою факторів іноземних інвестицій. // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – № 13. – С. 15–16.
6. Пешко А.В. Основні шляхи залучення іноземних інвестицій в економіку України // Схід. – 2005. – № 3 (69).
7. Денисенко М. П. Інвестиційний клімат України та напрями його подальшого покращення // Проблеми науки. – 2005. – № 12. – С. 32–39.
8. Петрович И., Катаев А. Определение конкурентоспособности товаров производственного назначения в системе маркетинга // Экономика Украины. – 2004. – № 10. – С. 30–37.
9. Кулич А.Р. Интернет-новости. // Мегапром. – Сентябрь 2006. – Вып. № 30. – С. 56–58.

УДК:336.113:658.27

**ВЛАСНІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ****Свтушенко О.А.**

Дніпропетровський університет економіки та права

Рассмотрены собственные источники финансирования воспроизводства основных средств. Предложены направления повышения эффективности воспроизводства основных средств предприятий за счет собственных источников финансирования.

Ключевые слова: *источники финансирования воспроизводства основных средств, амортизация, финансовые результаты деятельности предприятия.*

Own resources of financing the fixed assets reproduction are considered. The lines for improving the reproduction of fixed assets from their own sources of funding are proposed.

Key words: *sources of fixed assets financing reproduction, amortization, enterprise financial results.*

Постановка проблеми. Важливою проблемою розвитку української економіки є формування інвестиційного потенціалу для розширення та модернізації виробничих потужностей підприємств. Як показують статистичні данні, оновлення виробничих потужностей необхідно в багатьох галузях промисловості. Низький технічний стан основних фондів стає одним з факторів скорочення прибутку підприємств. Від наявності та достатності фінансового забезпечення відтворення основних засобів залежить подальша діяльність підприємства. Тому проблеми фінансового забезпечення відтворення основних засобів підприємств за рахунок власних джерел заслуговують на особу увагу як з боку вчених, так і практиків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Досліджували окреслену проблему багато вітчизняних вчених, зокрема М. Герасимчук, В. Бурлака, І. Галиця, О. Задорожна, І. Кириленко, Д.В. Ванькович, Н.Б. Демчишак та ін.

Д.В. Ванькович, Н.Б. Демчишак аналізують фінансові джерела формування інвестиційних ресурсів в Україні, визначають основні їх види, досліджують проблеми фінансового забезпечення інвестування в Україні та пропонують шляхи їх розв'язання. При аналізі власних джерел формування інвестиційних ресурсів автори приділяють увагу аналізу прибутку, рентабельності операційної діяльності промислових підприємств та амортизації [1].

М. Герасимчук, В. Бурлака, І. Галиця, О. Задорожна, С. Захарін, Л. Пан аналізують стан відтворення основних фондів на макрорівні та по окремим галузям промисловості, визначають можливості інвестиційного забезпечення відтворення, пропонують шляхи поживлення відтворювального процесу [2].

М. Герасимчук, І. Галиця, О. Задорожна, А. Мар'єнко, Л. Пасічник, Б. Сенчук, Т. Ткаченко досліджують джерела інвестиційних ресурсів, головним чином, у відтворення основних засобів, економічні та інституційні умови збільшення інвестицій і підвищення їх ефективності [3].

І. Кириленко розглядає проблеми фінансового забезпечення сільськогосподарського виробництва, однак він розглядає в основному державне фінансування [4].

Огляд літературних джерел переконує, що окремі питання фінансового забезпечення відтворення основних засобів за рахунок власних джерел потребують глибшого обґрунтування у процесі їх дослідження.

Постановка цілей. Метою нашого дослідження є вивчення ролі прибутку та амортизаційних відрахувань в фінансовому забезпеченні відтворення основних засобів підприємств.

Виклад основного матеріалу. Фінансове забезпечення відтворювального процесу – це покриття відтворювальних витрат за рахунок фінансових ресурсів, що акумулюються суб'єктами господарювання та державою [8].

Капітальні вкладення – витрати на створення нових, реконструкцію і технічне переозброєння діючих основних засобів [7]. За допомогою капітальних вкладень здійснюється відтворення основних засобів. Джерела фінансування капітальних вкладень на підприємстві поділяють на власні фінансові ресурси, централізовані фінансові ресурси та залучені та позичені фінансові ресурси. До власних джерел належать кошти засновників підприємств, нерозподілений прибуток, резервний фонд, додатковий капітал, амортизаційні відрахування та інші.

В табл. 1 наведені результати аналізу інвестицій в основний капітал за рахунок власних коштів підприємств та організацій, в Україні та Дніпропетровській області впродовж 2004–2008 років.

Як видно з табл. 1, величина інвестицій в основний капітал по Україні збільшується щорічно впродовж 2004–2008 років. Слід зазначити, що темпи росту цього показника значно різняться, так, з 2004 по 2007 роки зростання загальної величини інвестицій в основний капітал становило від 132 % до 139 %, а за 2008 рік показник становив лише 121 %.

Величина власних коштів підприємств та організацій, які спрямовуються на фінансування інвестицій в основний капітал, впродовж аналізованого періоду щорічно поступово збільшується з 75714 млн. грн. в 2004 році до 132138 млн. грн. в 2008 році. Найбільший вплив на зростання загальної величини інвестицій в основний капітал по Україні надає збільшення власних коштів підприємств та організацій в усі роки аналізованого періоду. Їх питома вага поступово зменшується з 61,7 % в 2004 році до 56,7 % в 2008 році.

Таблиця 1

Величина інвестицій в основний капітал за рахунок власних коштів підприємств та організацій в Україні та Дніпропетровській області впродовж 2004–2008 років, у фактичних цінах (млн. грн.) та у відсотках до загального обсягу

Показники	2004	2005	2006	2007	2008
Величина інвестицій в основний капітал в Україні у фактичних цінах, всього	75714 100 %	93096 100 %	125254 100 %	188486 100 %	233081 100 %
в т.ч. за рахунок власних коштів підприємств та організацій	46685 61,7 %	53424 57,4 %	72337 57,8 %	106520 56,5 %	132138 56,7 %
Величина інвестицій в основний капітал в Дніпропетровській області у фактичних цінах, всього	5906 100 %	7792 100 %	10737 100 %	14873 100 %	18063 100 %
в т.ч. за рахунок власних коштів підприємств та організацій	4271 72,3 %	5367 68,9 %	7788 72,5 %	10397 69,9 %	13785 76,3 %

Слід зазначити, що, незважаючи на однакові тенденції змін обсягу інвестицій в основний капітал по Дніпропетровській області та по Україні в цілому, темпи зростання цього показника по Дніпропетровській області значно нижчі.

Власні кошти підприємств та організацій є основним джерелом інвестицій в основний капітал. Їх величина за період з 2004 по 2008 роки збільшилась з 4271 млн. грн. до 13785 млн. грн. Максимальні темпи росту інвестицій в основний капітал за рахунок власних коштів підприємства спостерігаються в 2006 році (145,11 %). найбільшу частку в інвестиціях в основний капітал за джерелами фінансування в аналізованому періоді складають власні кошти підприємств та організацій. Їх питома вага зростає і до 76,3 % в 2008 році.

Таким чином, можна зробити висновок про основний вплив на фінансування відтворення основних засобів власних коштів підприємств та організацій. Найбільшу частку в складі джерел фінансування інвестицій в основний капітал по Дніпропетровській області, мають власні кошти підприємств та організацій, значення цього показника більше за аналогічний по Україні.

Основним власним джерелом фінансового забезпечення відтворення основного капіталу є нерозподілений прибуток. Він характеризує частину прибутку підприємства, отриманого в попередньому періоді та не використаного на споживання власниками та персоналом, реінвестується на розвиток підприємства. Для наявності цього джерела необхідною умовою є прибуткова діяльність підприємства.

В табл. 2 приведені результати аналізу фінансових результатів діяльності підприємств України за 2004–2008 роки.

Таблиця 2

**Фінансові результати діяльності підприємств України
впродовж 2004–2008 років**

Показники	2004	2005	2006	2007	2008
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, млн. грн.	44578,4	64370,8	76253,4	135897,9	8954,2
Відсотків до попереднього періоду	226,94	144,40	118,46	178,22	6,59
Зростання до попереднього періоду, млн. грн.	24935,10	19792,40	11882,60	59644,50	-126943,70
Підприємства, які одержали прибуток					
відсотків до загальної кількості підприємств	65,20	65,80	66,50	67,50	62,80
зміни до попереднього періоду, %	2,30	0,6	0,70	1	-4,70
фінансовий результат, млн. грн.	73694,70	89165,10	110648,60	182994,40	193669
зміни до попереднього періоду, млн. грн.	27877,70	15470,40	21483,50	72345,80	10674,70
зміни до попереднього періоду, відсотків	160,90	121,00	124,10	165,40	105,80
Підприємства, які одержали збиток					
відсотків до загальної кількості підприємств	34,80	34,200	33,50	32,50	37,20
зміни до попереднього періоду, %	-2,30	-0,60	-0,70	-1	4,70
фінансовий результат, млн. грн.	29116,30	24794,30	34395,20	47096,50	184715
зміни до попереднього періоду, млн. грн.	2942,60	-4322	9600,90	12701,30	137618
зміни до попереднього періоду, %	111,20	85,20	138,80	136,90	392,20

Як видно з табл. 2, з 2004 по 2007 роки спостерігається зростання фінансових результатів підприємств від звичайної діяльності до оподаткування. Абсолютний приріст спостерігається в усі роки періоду, який аналізується, крім 2008 року, коли фінансовий результат підприємств від звичайної діяльності до оподаткування зменшився на 126943,7 млн. грн. і становив 8954,2 млн. грн. Найбільші темпи зростання спостерігаються в 2004 та 2007 роках – 226,9 % та 178,2 % відповідно. В 2008 році показник зменшується з 135897,9 млн. грн. до 8954,2 млн. грн. (в 15 раз).

Кількість підприємств, які отримали прибуток, збільшувалась з 65,2 % до загальної кількості підприємств в 2004 р. до 67,5 % в 2007 р. За 2008 р. питома вага прибуткових підприємств знизилась до 62,8 %. Абсолютна величина загального фінансового результату, отриманого прибутковими підприємствами, збільшується щорічно. Найбільший абсолютний приріст спостерігається в 2007 р. – 72345,8 млн. грн. Абсолютне збільшення показника за 2008 р. становило лише 10674,7 млн. грн. Максимальні темпи зростання до попереднього періоду були в 2004 р. та 2007 р. 160,9 % та 165,4 % відповідно.

Питома вага підприємств, які отримали збиток від звичайної діяльності до оподаткування, збільшується з 34,8 % в 2004 р. до 37,2 % в 2008 р. При цьому величина отриманого збитку збільшується з 29116,3 млн. грн. в 2004 р. до 184715 млн. грн. в 2008 р. Тільки в 2005 р. спостерігається зменшення фінансового результату підприємств, які отримали збиток, на 4322 млн. грн. Темпи зростання збитків в 2008 р. відносно 2007 р. становили 392,2 %.

Таким чином, можна зробити висновок, що вплив фінансової кризи призвів до значного зменшення величини фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування, який є основою формування чистого прибутку підприємств – одного з основних джерел фінансування відтворення ос-

новних засобів. За попередніми даними Державного комітету статистики України, за результатами 2009 р. був отриманий збиток від звичайної діяльності до оподаткування в розмірі 31589,9 млн. грн., частка прибуткових підприємств в їх загальній величині зменшилась до 58,7%. Фінансовий результат прибуткових підприємств становив 99003,7 млн. грн., збиткових – 130593,6 млн. грн.

За результатами порівняльного аналізу величини інвестицій в основний капітал за рахунок власних коштів підприємств та організацій, фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування та фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування прибуткових підприємств видно, що тенденції зміни цих показників в 2004–2007 роки однакові – вони збільшуються. Величина інвестицій в основний капітал за рахунок власних коштів та фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування порівнянна в 2004 та 2006 роках. В 2008 році фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування значно менший за величину інвестицій в основний капітал за рахунок власних коштів підприємств (8954,2 млн. грн. та 132138 млн. грн. відповідно). Близько 40 % всіх підприємств в Україні не мають можливостей розширеного відтворення основних засобів за рахунок прибутку.

Амортизація є іншим важливим власним джерелом фінансового забезпечення відтворення основних засобів підприємств. Амортизація – систематичний розподіл вартості основних засобів протягом строку їх корисного використання (експлуатації) [7]. За своєю економічною природою амортизаційні відрахування – це власні фінансові ресурси для простого відтворення основних засобів, які повинні забезпечувати заміну зношених основних засобів. Обсяг амортизаційних відрахувань залежить від вартості основних фондів підприємства та методики нарахування амортизації. Амортизаційні відрахування прямо не залежать від результатів господарської діяльності підприємства.

Амортизація як стаття витрат нараховується за певний проміжок часу, проте амортизаційний фонд набуває грошового наповнення тільки за умови здійснення реалізації продукції. Тому обов'язковою умовою використання внутрішніх джерел фінансування інвестиційної діяльності є стабільне функціонування підприємства та своєчасні розрахунки за реалізовану продукцію. Підприємство, яке здійснює фінансування відтворення основних засобів за власний рахунок, повинно мати відносно сталі грошові надходження та ефективну систему розрахунків із дебіторами та кредиторами.

Амортизаційні відрахування є найдешевшим джерелом фінансування відтворювальних процесів, тому що вони не оподатковуються і не потребують витрат на їх мобілізацію. Роль амортизаційних відрахувань в процесі відтворення основних засобів дуже значна, тому що підприємства мають право вільного розпорядження амортизаційними коштами. Амортизаційні відрахування є власністю підприємства. Накопичені амортизаційні відрахування постійно використовуються на цілі відтворення засобів праці.

Для переважної більшості підприємств в Україні внутрішні джерела фінансування реальних інвестицій мають переважаче значення та є основними, що можуть ефективно використовуватися для фінансування реальних інвестицій. Тому амортизаційна політика повинна бути ефективним інструментом формування внутрішніх фінансових ресурсів підприємства.

Статутний капітал, додатковий капітал та резервний капітал, на жаль, не відіграють значної ролі у фінансовому забезпеченні відтворення основних засобів підприємств.

Висновки. Для підвищення ефективності використання власних джерел фінансового забезпечення відтворення основних засобів підприємств необхідно впровадження таких заходів.

Потрібно переглянути норми амортизаційних відрахувань з метою стимулювання оновлення основних засобів за рахунок амортизації, зробити підприємства більш самостійними у виборі методів та форм нарахування амортизації.

Потрібне вживання податкових пільг для підприємств, які реінвестують прибуток у впровадження новітніх технологій та оновлюють свої основні засоби. Бажано звільнити прибуток, який спрямовується в оновлення основних засобів від оподаткування.

Таким чином, запропоновані заходи можуть розширити можливості підприємств фінансування відтворення основних засобів за рахунок власних джерел.

Перспективи подальших досліджень. Подальшого вивчення потребують дослідження: взаємозв'язку динаміки чистого, нерозподіленого прибутку, прибутковості підприємств та стану відтворення основних засобів; впливу амортизаційної політики на основні фонди на підприємстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ванькович Д. Аналіз фінансових джерел формування інвестиційних ресурсів в Україні / Д. Ванькович, Н. Демчишак // Фінанси України. – 2007. – № 7. – С. 72–84.
2. Відтворення основних і оборотних коштів / М. Герасимчук, В. Бурлака, І. Галиця та ін. – К.: Інститут економіки НАН України, 2002. – 207 с.

3. Джерела інвестицій та їх економічне регулювання / Герасимчук М., Галиця І., Задорожна О. та ін. – К.: Інститут економіки НАН України, 1999. – 159 с.
4. Кириленко І. Проблеми фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств / І. Кириленко // Економіка АПК. – 2005. – № 1. – С. 40–46.
5. Офіційний сайт Головного управління статистики у Дніпропетровській області Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dneprstat.gov.ua
6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
7. Фінанси підприємств: Підручник / [А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.]; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – [5-те вид., перероб. та допов.] – К.: КНЕУ, 2005. – 547 с.
8. Фінанси: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / [О.Р. Романенко, С.Я. Огородник, М.С. Зязюн, А.А. Славкова]; – [2-ге вид., перероб. і доп.] – К.: КНЕУ, 2003. – 387 с.

УДК 005.915: 658.15

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ ЙОГО РОЗВИТКУ

Жовтопуп М.М.

Харківський національний економічний університет

Основным звеном экономики в рыночных условиях хозяйствования являются предприятия, на которых решают вопросы производства продукции и предоставления услуг, которые нужны обществу, что, в свою очередь, является неотъемлемой частью финансово-устойчивого развития предприятий.

Ключевые слова: финансовая устойчивость; абсолютная устойчивость; коэффициенты: автономии, финансовой устойчивости, обеспечения собственными средствами, соотношения привлеченных и собственных средств, долгосрочного привлечения заемных средств, финансовой зависимости; внутренние и внешние факторы финансовой устойчивости.

Companies deciding problems of production and services which society needs, that in its turn is an integral part of financial sustainability of enterprises, are the main element of market economy in economic conditions.

Key words: financial stability; absolute stability; coefficients of: autonomy, financial stability, support by own funds, borrowed and own funds ratio, long-term mobilization of borrowed current assets, financial dependence; internal and external factors of financial stability.

Постановка проблеми. Підприємства, які працюють в умовах ринкових відносин, несуть повну відповідальність за своїми зобов'язаннями перед ланками фінансово-кредитної системи, постачальниками, своїми працівниками, а також за результати своєї виробничо-фінансової діяльності. Тим самим важливим фактором фінансової стійкості підприємства є рівень забезпеченості відповідним обсягом фінансових ресурсів, необхідних для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного здійснення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями, що, у свою чергу, впливає на кінцевий підсумок фінансових результатів діяльності господарюючих суб'єктів.

Визначення фінансової стійкості підприємства є на даний час актуальною та важливою проблемою в умовах ринку. Це пояснюється тим, що недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємства навіть до банкрутства, а надлишкова – перешкоджатиме розвитку, призводитиме до вповільнення оборотності коштів та зменшення прибутку. Якщо підприємство буде фінансово-стійким, то воно буде мати перевагу перед іншими підприємствами.

Аналіз останніх досліджень. Цю тему досліджували такі вчені-економісти, як М.В. Афанасьєв, А.Б. Гончаров, Т.Б. Бердникова, А.П. Градова, Н.Н. Селезньова, А.Д. Шеремет, О.С. Філімоненков, О. Марченко, В. Мирончук, О.І. Тулай.

Викладення матеріалу. Під сутністю фінансової стійкості підприємства розуміють забезпечення запасів і витрат джерелами коштів для їх формування.

Фінансова стійкість – це такий стан підприємства, коли обсяг його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство є платоспроможним. Або фінансова стійкість підприємства – це такий його стан, коли вкладені в підприємницьку діяльність ресурси окупаються за рахунок